

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1942 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående genomförande av en djurskyddslagstiftning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 23, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Sundström* i Vikmanshyttan föreslagit, att riksdagen måtte besluta hemställa till Kungl. Maj:t att for-
fast möjligt förelägga riksdagen förslag till djurskyddslagstiftning.

Beträffande motiveringen till motionärens hemställan hänvisas till motionen.

Straff för djurplågeri infördes i svensk rätt först genom en förordning den 21 december 1857 angående ansvar för misshandling av djur. Enligt denna förordning skulle den som i behandling av egna eller andras kreatur visade uppenbar grymhet straffas med böter från fem till och med etthundra riksdaler riksmünt. Förordningen var alltså icke tillämplig beträffande andra djur än husdjur. Stadgandet upptogs oförändrat uti 18 kap. 16 § i 1864 års strafflag. Genom lag den 20 juni 1890 höjdes straffmaximum i paragrafen till 500 kronors böter och genom lag den 29 juni 1900 erhöll densamma ett tillägg, enligt vilket straffet, därest omständigheterna voro synnerligen försvårande, kunde bestämmas till fängelse i högst sex månader. I syfte att straffbelägga misshandel av varje slag av djur ersattes genom lag den 12 juli 1907 uttrycket »egna eller andras kreatur» av ordet »djur».

Fråga om ändring av lagrummet var sedermera vid upprepade tillfällen föremål för riksdagens behandling utan att föranleda någon åtgärd. I anledning av en vid riksdagen år 1917 väckt motion (II: 246), som dock närmast avsåg kupering av svansen å häst, anhöll emellertid riksdagen hos Kungl. Maj:t om utarbetande av förslag till sådan ändring i strafflagen, att begreppet straffbart djurplågeri komme att omfatta även andra fall av djurplågeri än sådana, som ådagalade »uppenbar grymhet».

I anledning av proposition (nr 6) till 1921 års riksdag om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen antog riksdagen en i förhållande till propositionen ändrad lydelse av lagrummet, varefter Kungl. Maj:t genom lag den 6 maj 1921 fastställde nu gällande lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen:

»Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Utöver denna allmänna straffbestämmelse för djurplågeri finnas i svensk rätt särskilda föreskrifter, som röra behandling av djur.

I anslutning till 1921 års ändring av 18 kap. 16 § strafflagen utfärdades *lagen den 6 maj 1921 (nr 188) om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur*. Denna lag har sin upprinnelse i en vid 1915 års riksdag väckt motion (I: 28), i anledning varav riksdagen hemställde om utredning i ämnet. I lagens 1 § stadgas, att när djur finnes utsatt för djurplågeri *av svår beskaffenhet* och rättelse ej sker på tillsägelse av polismyndighet, äger polismyndigheten att i den ordning, i lagen finnes stadgad, omhändertaga djuret samt, där sådant finnes av omständigheterna påkallat, låta avliva eller försälja det. Övriga paragrafer i lagen innehålla allenast föreskrifter angående förfarandet vid omhändertagandet ävensom beträffande kostnaderna därför.

Med anledning av ett motionsvis (I: 18; II: 103) framfört yrkande hemställde 1913 års riksdag (skr. nr 71), att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att förbjuda kringförande från ort till ort av vilda djur till förevisning. Så skedde även genom *förordningen den 30 december 1916 (nr 596) angående förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier*. Enligt denna är det förbjudet att mot betalning förevisa eller låta förevisa djur, som i så kallade menagerier föras från ort till ort. Förbudet skall dock icke utgöra hinder mot förevisande av djur vid cirkus- eller liknande föreställning, där huvudsakligen avses att visa djuren bibragt dressyr.

Såsom resultatet av långvariga strävanden från djurskyddsvänligt håll framstår *lagen den 4 juni 1937 (nr 313) angående slakt av husdjur*, vars huvudbestämmelse är, att vid sådan slakt djuret skall bedövas omedelbart före blodets avtappande, dock att fjäderfä och kaniner må utan föregående bedövning avlivas därigenom att huvudet hastigt skiljes från kroppen.

Ytterligare ett antal författningar innehålla — jämte andra föreskrifter — bestämmelser, som röra djurs behandling. Dessa bestämmelser ha i åtskilliga fall tillkommit av andra orsaker än djurskyddsskäl men sakna därför ej betydelse även ur djurskyddssynpunkt. Med bortseende huvudsakligen från de författningar, vilkas närmaste syfte är att förebygga eller bekämpa smittsamma sjukdomar bland djur, må här följande omnämnas.

I fråga om stallrum för djur meddelas vissa bestämmelser i *skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268)*.

Jämväl i *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)* finnas vissa regler om huru stall, fähus och svinhus skola vara inrättade (17, 18 §§). Föreskrifterna gälla dock endast städers planlagda områden m. fl. tätbebyggda områden.

Angående transport av djur innehåller *järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925 (nr 348)* vissa föreskrifter, gällande samtliga för allmän trafik öppnade svenska järnvägar.

Beträffande sjötransport av djur finnes blott ett enda stadgande, som i detta sammanhang är av någon betydelse, nämligen den föreskrift om vissa djurs förseende med vatten, som meddelats i 8 § *kungörelsen den 8 november*

1912 (nr 343) angående villkoren för transport av idisslande djur samt djur hörande till hästsläktet ävensom svinkreatur medelst ångfärja mellan Sverige och utlandet.

Vidare må nämnas vissa bestämmelser rörande yrkesmässig befordran av levande djur med motorfordon, som meddelats med stöd av *motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 (nr 284)* av överståthållarämbetet samt det övervägande antalet länsstyrelser, vanligen i form av länskungörelser. Deras betydelse har emellertid minskats därigenom att i en senare kungörelse (den 30 juni 1936, nr 448) från motorfordonsförordningens särskilda bestämmelser angående yrkesmässig trafik undantagits fall, där automobil användes för transport uteslutande av mjölk, mjölkprodukter eller slaktdjur.

I *tjänstgöringsreglementet för armén den 2 maj 1931* förekomma bestämmelser om kupering. Sålunda föreskrives dels att på stamhäst manen icke får avklippas eller svansen kortklippas, dels ock att på godkänd egen tjänsthäst manen i regel icke får klippas eller svansen kuperas med mindre vederbörande chef efter veterinärs hörande därtill lämnat sitt medgivande.

Av betydelse ur djurskyddssynpunkt äro även gällande bestämmelser i fråga om metoder och redskap för bedrivande av jakt och fiske. Bestämmelserna återfinnas huvudsakligen i *jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279)* och *fiskeristadgan den 17 oktober 1900 (nr 78 s. 1)*.

Jämsides med det lagstiftningsarbete, vilket ovan skildrats i sina huvuddrag, ha strävanden förekommit att även i andra avseenden eller än ytterligare utbygga skyddet för djuren. Många djurskyddsfrågor ha sålunda på grund av motioner varit föremål för riksdagens behandling eller bragts på tal genom framställningar direkt till Kungl. Maj:t.

Under senaste tid ha de djurskyddsvänliga reformsträvandena åter inriktats på den centrala bestämmelsen inom detta område, 18 kap. 16 § strafflagen. Samtidigt ha emellertid olika specialfrågor ånyo tagits upp såsom delar av en som erforderlig ansedd, omfattande djurskyddslagstiftning.

Sålunda väcktes vid 1934 års riksdag en motion (I: 12), vilken efter en översiktlig framställning av djurskyddsfrågan utmynnade i en serie förslag. Först hemställde motionären, att riksdagen ville besluta följande ändrade lydels av 18 kap. 16 § strafflagen:

»Visar någon i behandling av djur, hemdjur såväl som vilda djur, grymhet genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes straffes för djurplågeri med böter eller fängelse. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till straffarbete i högst sex månader dömas.»

Vidare hemställde motionären, att riksdagen ville i anslutning till detta allmänna lagbud hos Kungl. Maj:t begära specialförfattningar angående humanitära bestämmelser om slakt, jakt och fiske, angående förbud mot eller åtminstone statskontroll på vivisektion, angående förbud mot drevjakt jämte andra jaktfrågor, angående förbud mot djurföreisningar samt angående humanitära bestämmelser om hemdjur och fångna vilda djurs bo-

stadsförhållanden. Bland övriga förslag i denna motion må här nämnas, att motionären påyrkade allmän åtalsrätt i djurplågerimål samt undervisning i skolorna om djurskyddets biologi och djurplågeriets omänsklighet.

Första lagutskottet hemställde i avgivet utlåtande (nr 34), att motionärens förslag till ändring i 18 kap. 16 § strafflagen icke måtte av riksdagen bifallas, samt att övriga i motionen upptagna yrkanden — bortsett från yrkandet om en författning med humanitära bestämmelser om slakt, vilket i sinom tid resulterade i nu gällande slaktlag — icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande den föreslagna strafflagsändringen påpekade utskottet, att förslaget innebure, bland annat, att lagtextens uttryck »uppenbar grymhet» skulle utbytas mot »grymhet» samt att den i lagrummet intagna straffskalan skulle skärpas, samt anförde härom.

Vad först angår uttrycket »uppenbar grymhet» vill utskottet framhålla, att därmed förstås att utförandet enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt. Det synes utskottet som om man knappast skulle kunna underlåta att såsom förutsättning för straff uppställa ett dylikt villkor och utskottet kan således icke för sin del förorda någon ändring i denna del. I fråga slutligen om den i lagrummet intagna straffskalan ger densamma för närvarande domstolarna befogenhet att döma till fängelse i högst sex månader så snart djurplågeriet är av svår beskaffenhet eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårade. Utskottet finner den möjlighet att ådöma frihetsstraff som sålunda föreligger fullt tillräcklig.

Vid motionens behandling i riksdagen rönt utskottets hemställan genomgående bifall.

Slutligen väcktes vid riksdagen år 1935 inom andra kammaren två motioner i nu förevarande ämne. I den ena motionen (II: 130) yrkades, att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring i strafflagen, att djurplågeri i vanliga fall skulle straffas med böter eller fängelse, i svårare fall åter med fängelse eller straffarbete. I den andra motionen (II: 340) yrkades, att riksdagen ville besluta om en ingående och förutsättningslös utredning av vissa påtalade förhållanden, varigenom behovet av straffskärpning för djurplågeribrotten skulle klarläggas och en mera human behandling av djuren befordras.

Sedan motionerna hänvisats till första lagutskottet, anförde utskottet i utlåtande (nr 13) — efter att ha lämnat statistiska uppgifter angående djurplågeriparagrafens tillämpning samt en redogörelse för viss utländsk lagstiftning — huvudsakligen följande.

När utskottet vid 1934 års riksdag senast behandlade frågan om ändring av 18 kap. 16 § strafflagen, uttalade utskottet bland annat, att den möjlighet att döma till frihetsstraff som redan föreligger syntes fullt tillräcklig. De statistiska uppgifter som utskottet här ovan anförde torde även visa att domstolarna vid tillämpning av lagrummet i icke så få fall utmätta fängelse. Å andra sidan vill utskottet icke bestrida, att objektivt sett svårartade fall av djurplågeri mången gång till synes bedömas mildt. Av större betydelse är emellertid enligt utskottets mening, att många fall där djuren

åsamkas onödigt lidande icke bli föremål för beivran, och det förefaller icke antagligt att ett mera effektivt ingripande därutinnan skulle avsevärt främjas med en straffskärpning.

På sätt utskottet framböll i sitt utlåtande i ämnet sistförflutna år har definitionen å djurplågeri i 18 kap. 16 § strafflagen så avfattats, att därunder icke faller annat förfarande än det som enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt. Enligt utskottets mening måste det också anses riktigt att, där lagstiftaren icke närmare än hos oss är fallet anger den rättsstridiga handlingen, straff icke bör inträda i andra fall än där förfarandet står i sådan motsättning till den allmänna uppfattningen som nyss nämnts. Den ståndpunkt som utmärker den svenska lagen i förevarande avseende torde jämväl ända till senaste tid ha stått i huvudsaklig överensstämmelse med lagstiftningen i andra länder. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida en bestämmelse om djurplågeri i allmän strafflag överhuvud lämpligen kan givas ett innehåll som mera väsentligt avviker från den svenska strafflagens.

Den av utskottet lämnade redogörelsen för utländsk lagstiftning synes emellertid ge vid handen att i andra länder lagstiftaren ansett sig böra beträda nya vägar för att mera effektivt bidra till att åstadkomma en human behandling av djuren. Sålunda ha nyligen i Finland och Tyskland antagits omfattande särskilda lagar om djurskydd, varjämte i Norge föreligger ett förslag i samma riktning. Dessa lagar och lagförslag utmärka sig för stor utförlighet, innehållande bland annat kategoriska förbud att behandla djuren på vissa angivna sätt, förbud för annan än veterinär att företaga operativa ingrepp m. m. Detsamma gäller, ehuru ej i lika hög grad, den något äldre lagen om djurskydd i Danmark. Det är uppenbart, att man genom en sådan lagstiftningsmetod vinner stora möjligheter att leda den allmänna tänkesättet i förevarande ämne in på nya banor. I detta hänseende lärer själva uppräknningen i lagen av vissa förbjudna handlingar i och för sig vara av stor betydelse. Därjämte synes särskilt i norska förslaget omfördäld djurskyddsnämnd — en för varje kommun — vara ägnad att hos befolkningen införa nya och förbättrade seder vid behandlingen av djuren. Såsom en stor fördel måste betecknas att den allmänna opinionen på sådant sätt lär kunna kraftigt påverkas utan att man behöver tillgripa den straffsanktion som lagförslaget jämväl innehåller.

Någon dylik opinionsbildande verkan tillkommer uppenbarligen icke en sådan straffbestämmelse som 18 kap. 16 § i den svenska strafflagen. På sätt förut erinrats tager lagrummet sikte allenast på sådana handlingar som otvetydigt strida mot den gängse uppfattningen. Det har emellertid synts utskottet påkallat att i vårt land söka härutöver ingripa i huvudsak på sätt som skett i våra grannländer. Även hos oss förekomma många av de förfaringsätt som där med rätta ansetts böra förbjudas, och vad särskilt beträffar husdjuren råda otvivelaktigt på talrika orter inrotade seder och bruk i fråga om deras behandling vilka äro ägnade att orsaka djuren onödigt lidande. Ej sällan hållas djuren instängda i mörka och osunda stall, svältfödas eller misskötas på annat sätt.

På grund av vad sålunda anförts vill utskottet i anslutning till motionen II: 340 förorda, att frågan om en genomgripande djurskyddslagstiftning blir föremål för utredning. Huruvida därvid kan befinnas nödvändigt att i anslutning till en ny lag om djurskydd underkasta 18 kap. 16 § strafflagen någon omarbetning kan uppenbarligen icke nu avgöras.

Den föreslagna utredningen lärer genom annat böra omfatta jämväl frågan om nya bestämmelser angående omhändertagande av djur, i vilket ämne nu

stadgas i lagen den 6 maj 1921, varförutom en omarbetning av menageriförordningen den 30 december 1916 lär böra tagas under övervägande.

Utskottet hemställde slutligen, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet anfört föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar, varpå riksdagen i skrivelse den 4 mars 1935 (nr 61) hos Kungl. Maj:t anhöll om den önskade utredningen.

Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 23 april 1937 tillkallade chefen för justitiedepartementet den 5 maj 1937 en utredningsman, revisionssekreteraren G. A. Bouveng, jämte tre sakkunniga för att verkställa ifrågasvarande utredning. Utredningsmannen har den 1 november 1938 avgivit betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning (statens offentliga utredningar 1938: 36), varöver utlåtande avgivits av ett betydande antal myndigheter och organisationer.

Vid andra kammarens sammanträde den 11 februari under innevarande riksdag har *chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman*, till besvarande av framställd fråga rörande djurskyddslagstiftningen anfört följande:

Herr Hansson i Vännäsby har till mig ställt frågan huruvida — i anslutning till riksdagens skrivelse nr 61 av år 1935 och därefter företagen sakkunnigutredning — förslag om en särskild lag om djurskydd kan väntas förelagd nu pågående riksdag.

Till svar härpå vill jag meddela, att arbetet på utarbetande av en proposition till riksdagen på grundval av sakkunnigutredningen upptogs inom justitiedepartementet men att arbetet tills vidare måste avbrytas på grund av att andra lagfrågor under rådande tidsförhållanden krävt skyndsam behandling. Något lagförslag kan därför icke föreläggas årets riksdag. Frågan kommer emellertid att återupptagas till behandling så snart förhållandena medgiva.

Utskottet.

Sedan 1935 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt framläggande för riksdagen av det förslag vartill utredningen kunde föranleda, har chefen för justitiedepartementet jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallat en utredningsman jämte sakkunniga för att verkställa ifrågasvarande utredning. Den 1 november 1938 har utredningsmannen avgivit betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning, över vilket betänkande ett betydande antal myndigheter och organisationer avgivit yttranden. I förevarande motion föreslås, att riksdagen måtte besluta hemställa till Kungl. Maj:t att fortast möjligt förelägga riksdagen förslag till djurskyddslagstiftning.

Utskottet delar motionärens uppfattning om behovet av en ny djurskyddslagstiftning och understryker angelägenheten av att en sådan snarast kommer

till stånd. Emellertid har, såsom av utskottets redogörelse framgår, chefen för justitiedepartementet till svar på en i riksdagen framställd fråga förklarat, att arbetet med utarbetande av en proposition till riksdagen på grundval av sakkunnigutredningen, vilket arbete upptagits men på grund av andra mera brådskande lagfrågor måst avbrytas, kommer att återupptagas så snart förhållandena medgiva. Med hänsyn härtill finner utskottet någon framställning i motionens syfte ej erforderlig utan hemställer,

att förevarande motion, II: 23, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 maj 1942.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Karl Emil Johanson*, *Karl Johan Olsson**, *Theodor Magnusson*, *Brandt*, *Caap** och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede, *Werner*, *Lindahl** och *Andersson* i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.